ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Кафедра теорії і історії мистецтв

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
з науково-педагогічної роботи
_____Марина ТОКАР
«____»_____2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇДИСЦИПЛІНИ

ОК 15 «ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА ТА ХУДОЖНЬОЇ КРИТИКИ»

рівень вищої освіти перший бакалаврський

галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

спеціальність В4 Образотворче мистецтво та реставрація

спеціалізація В4.03. Мистецтвознавство

освітня програма Мистецтвознавство

факультет Образотворче мистецтво

ХДАДМ 2026

2

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія мистецтвознавства та художньої критики» для здобувачів вищої освіти 3 курсу першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності В4 Образотворче мистецтво та реставрація, спеціалізації В4.03. Мистецтвознавство, ОПП Мистецтвознавство.

Розробник: Людмила ГУДЗІЄНКО, старший викладач кафедри теорії і історії мистецтв, доктор філософії

(підпис) Людмила ГУДЗІЄНКО (ім'я та прізвище)

Робоча програма розроблена кафедрою Теорії і історії мистецтв та затверджена протоколом від «28» серпня 2026 року № 1

Завідувач кафедри _____ Вікторія БОГДАНОВА-НАЙДЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Гарант освітньої програми _____ Людмила МЕЛЬНИЧУК
(підпис) (ім'я та прізвище)

УЗГОДЖЕНО
Декан факультету ОМ _____ Ольга ІВАЩЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою ХДАДМ
Протокол від «04» вересня 2026 року № 26-05

АНОТАЦІЯ

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія мистецтвознавства та художньої критики» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Мистецтвознавство» першого бакалаврського рівня вищої освіти. Навчальна дисципліна спрямована на вивчення процесів становлення і розвитку мистецтвознавчої думки, проблематики та основних напрямів мистецько-теоретичної діяльності. Курс охоплює витоки мистецтвознавства від античності до Ренесансу, розвиток теорії мистецтва і художньої критики Нового часу, формування мистецтвознавства як університетської науки, провідні західноєвропейські методологічні школи кінця XIX–XX ст., а також історію українського мистецтвознавства.

На вивчення навчальної дисципліни **«Історія мистецтвознавства та художньої критики»** відводиться:

– осінній семестр 3-го року навчання: 120 годин (60 год. аудиторної роботи – 30 лекційних і 30 семінарських занять і 60 год. самостійної роботи) для студентів денної форми навчання / 4 кредити ECTS
– весняний семестр 3-го року навчання: (60 год. аудиторної роботи – 30 лекційних і 30 семінарських занять і 60 год. самостійної роботи) для студентів денної форми навчання / 4 кредити ECTS.

ABSTRACT

The course is aimed at studying the formation and development of art-historical thought, its key issues, and the main areas of theoretical inquiry into art. It covers the origins of art history from Antiquity to the Renaissance, the development of art theory and art criticism in the modern period, the establishment of art history as a university discipline, the major Western European methodological schools of the late nineteenth and twentieth centuries, as well as the history of Ukrainian art history.

The following workload is allocated to the course “History of Art History and Art Criticism”:

– Autumn semester of the third year of study: 120 hours for full-time students, including 60 hours of classroom instruction (30 hours of lectures and 30 hours of seminars) and 60 hours of independent study / 4 ECTS credits.
– Spring semester of the third year of study: 120 hours for full-time students, including 60 hours of classroom instruction (30 hours of lectures and 30 hours of seminars) and 60 hours of independent study / 4 ECTS credits.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма здобуття освіти</td><td>заочна форма здобуття освіти</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість кредитів –8</td><td>Галузь знань
В Культура, мистецтво та гуманітарні науки</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td>спеціальність
В4 Образотворче мистецтво та реставрація</td><td colspan="2">Мова навчання:
<u>українська</u></td></tr>
<tr><td>Модулів – 2</td><td rowspan="5">Освітня програма
Мистецтвознавство</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів– 5</td><td>3</td><td>3</td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин - 240</td><td colspan="2">Семестри</td></tr>
<tr><td></td><td>5</td><td>6</td></tr>
<tr><td rowspan="11">Тижневих годин для денної/заочної форми навчання:
Аудиторних
5 семестр – 4
6 семестр – 4</td><td rowspan="11">Рівень вищої освіти
<u>перший (бакалаврський)</u></td><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>30</td><td>30</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>30</td><td>30</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>-</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>60</td><td>60</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання:</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:
Диф.залік/Іспит</td></tr>
</table>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом дисципліни є історія становлення та розвитку мистецтвознавчої думки, теорії мистецтва, методології мистецтвознавства та художньої критики.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни: знання, сформовані під час вивчення дисциплін «Історія зарубіжного мистецтва» та «Історія українського мистецтва», «Філософія», «Естетика».

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів уявлення про головні віхи становлення та розвитку теорії мистецтва та художньої критики, центральні мистецтвознавчі концепції, а також розвиток навичок використання набутої інформації в науковій та практичній діяльності.

Завдання навчальної дисципліни:

- поглиблення і систематизація знань з обраного фаху;
- формування професійної приналежності до обраного фаху на рівні критичного аналізу центральних методологічних концепцій історії та теорії мистецтв;
- забезпечення необхідної теоретичної підготовки здобувачів до професійної діяльності.

Зміст навчальної дисципліни передбачає лекційні та семінарські заняття, пошук і аналіз додаткової інформації, підготовку усних і письмових доповідей та есеїв, виконання поточного і модульного контролю.

Зміст навчальної дисципліни передбачає виконання:

Модуль 1. 5 семестр

Змістовий модуль 1. Витоки мистецтвознавства

Тема 1. Вступ.

Тема 2. Ранні етапи формування мистецтвознавства.

Тема 3. Ренесансна мистецтвознавча думка.

Змістовий модуль 2. Шляхи розвитку мистецтвознавства Нового часу

Тема 4. Мистецтвознавство в естетичних системах бароко і класицизму.

Тема 5. Мистецтвознавство Просвітництва.

Тема 6. Розвиток уявлень про мистецтво в епоху романтизму.

Змістовий модуль 3. Становлення мистецтвознавства та художньої критики XIX ст.

Тема 7. Становлення мистецтвознавства як університетської науки.

Тема 8. Історико-культурна школа мистецтвознавства. Формування нових методів дослідження мистецтва.

Тема 9. Художня критика XIX ст.

Модуль 2. 6 семестр

Змістовий модуль 4. Розвиток західноєвропейського мистецтвознавства кінця XIX–XX ст.

Тема 10. Формальна школа мистецтвознавства.

Тема 11. Віденська школа мистецтвознавства.

Тема 12. Метод іконології у вивченні пам'яток мистецтва.

Тема 13. Психоаналіз у інтерпретації художньої творчості.
Тема 14. Дослідження масової культури. Соціологія мистецтва.
Тема 15. Теорії та практики естетики модернізму.
Тема 16. Постмодерністські тенденції розвитку західного мистецтвознавства другої половини XX ст.

Змістовий модуль 5. Історія українського мистецтвознавства

Тема 17. Становлення українського мистецтвознавства як науки на зламі XIX–XX ст.
Тема 18. Активізація вітчизняного мистецтвознавства у 1920-ті–1930-ті рр.
Тема 19. Розвиток українського мистецтвознавства від другої половини XX ст.

3. Компетентності та програмні результати навчання навчальної дисципліни (згідно з освітньою програмою)

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	**Програмні результати навчання**
ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ЗК2. Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на 6 основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ФАХОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ФК1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища. ФК2. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки. ФК5. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі. ФК6 Здатність інтерпретувати смисли та засоби	ПРН2 Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях. ПРН5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел. ПРН6. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід. ПРН11. Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі. ПРН12. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

їх втілення у мистецькому творі. ФК7. Здатність проводити аналіз та систематизацію зібраної інформації. ФК8. Здатність використовувати професійні знання у практичній мистецтвознавчій діяльності. ФК11. Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах	

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. 5 семестр

Змістовий модуль 1. Витоки мистецтвознавства

Тема 1. Вступ.

Предмет і завдання історії мистецтвознавства та художньої критики. Структура сучасного мистецтвознавства: історія та теорія мистецтва, художня критика, музеєзнавство, експертиза й атрибуція творів, соціологія, психологія та філософія мистецтва. Методологічні засади й основні методи мистецтвознавчого дослідження, міждисциплінарні зв'язки. Мистецтвознавство в системі вищої освіти та академічної науки. Форми професійної комунікації та поширення наукового знання: фахові видання, цифрові ресурси, конференції, наукові форуми й семінари.

Художня критика як складова мистецтвознавчого дискурсу: становлення, функції та взаємозв'язок з історією і теорією мистецтва. Роль критики в осмисленні та актуалізації процесів сучасного художнього життя.

Тема 2. Ранні етапи формування мистецтвознавства.

Уявлення про мистецтво в античній культурі. Розуміння його функцій і місця в суспільному житті Давньої Греції. «Мусічні» й «технічні» мистецтва, синкретизм мистецтва і науки. Піфагорійське вчення про число, гармонію та пропорції. Ранні джерела мистецтвознавчої думки: «Канон» Поліклета, «Картини» Філострата, праці Ксенократа.

Осмислення мистецтва в давньоримській традиції: «Природнича історія» Плінія Старшого, «Десять книг про архітектуру» Вітрувія, праці пізньоантичних авторів.

Мистецтво в культурі Середньовіччя. Формування візантійської теорії образу у працях Іоанна Дамаскіна, Феодора Студита та патріарха Никифора. Середньовічні концепції прекрасного та божественного першообразу. Філософсько-естетичне осмислення мистецтва у працях Августина, Бонавентури та Фоми Аквінського. Проблеми образу, творчості й репрезентації в контексті іконоборчих дискусій.

Тема 3. Ренесансна мистецтвознавча думка.

Ренесанс як ключовий етап становлення європейської мистецтвознавчої думки. Переосмислення античної спадщини, розвиток світського світогляду та експериментального пізнання. Антропоцентризм як основа ренесансного розуміння мистецтва і творчої особистості.

Формування теоретичного й критичного осмислення мистецтва. «Коментарі» Лоренцо Гіберті та становлення біографічного підходу. Теоретичні трактати Філарете, Франческо ді Джорджо та П'єро делла Франческа: проблеми архітектури, пропорцій і перспективи. Синтез мистецького та наукового знання у творчості Леонардо да Вінчі, його погляди на природу творчості й художнього образу в «Трактаті про живопис». «Життєписи найвидатніших живописців, скульпторів і архітекторів» Джорджо Вазарі та їх значення для формування історії мистецтва як системи знань.

Змістовий модуль 2. Шляхи розвитку мистецтвознавства Нового часу

Тема 4. Мистецтвознавство в естетичних системах бароко і класицизму.

Мистецтвознавча думка в контексті естетики бароко та класицизму. Провідні західноєвропейські центри художнього життя та формування художньо-критичного дискурсу. Теоретичні засади бароко і класицизму, полеміка художніх напрямів та становлення академічної системи мистецтва.
Класицистична концепція Нікола Пуссена. Джованні П'єтро Беллорі та формування академічної доктрини. Теорія класицизму у працях Нікола Буало й Андре Феліб'єна. «Метод» Шарля Лебрена та принципи академічної регламентації художньої практики. Формування ієрархії жанрів у теорії та практиці французької Королівської академії живопису і скульптури.

Тема 5. Мистецтвознавство Просвітництва.

Розвиток художньої критики доби Просвітництва. Французькі Салони як осередки художнього життя та формування публічного критичного дискурсу. Салонні огляди як жанр мистецької критики. «Салони» Дені Дідро та становлення професійної художньої критики.
Англійська теоретична думка про мистецтво XVIII століття. Синтез барокових, класицистичних і реалістичних принципів у «Аналізі краси» Вільяма Хогарта. Формування історичного підходу до мистецтва у працях Йоганна Йоахіма Вінкельмана та його значення для становлення європейської історії мистецтва. Теоретичні погляди Готгольда Ефраїма Лессінга у трактаті «Лаокоон».

Тема 6. Розвиток уявлень про мистецтво в епоху романтизму.

Романтизм як етап переосмислення естетичних категорій і принципів художньої творчості. Соціокультурні трансформації після Французької революції та їхній вплив на мистецтвознавчу думку і художню критику. Категорії «генія», «природи», творчої свободи та індивідуальності в романтичній мистецтвознавчій думці.

Філософія мистецтва Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля: мистецтво як форма саморозкриття Абсолютного духу, співвідношення ідеї та чуттєвої форми. Історична типологія символічної, класичної та романтичної форм мистецтва. Проблема історичної зумовленості художньої форми та концепція «кінця мистецтва».

Романтична теорія мистецтва Вільгельма Вакенродера та Фрідріха Шлегеля. Осмислення творчої особистості, художньої автономії, трансцендентної природи мистецтва та романтичної іронії. Вплив романтичної естетики на становлення англійській французької художньої критики.

Змістовий модуль 3. Становлення мистецтвознавства та художньої критики XIX ст.

Тема 7. Становлення мистецтвознавства як університетської науки.

Позитивізм як методологічна основа мистецтвознавства XIX століття. Вплив позитивістської філософії та розвитку історичної науки на формування нових підходів до вивчення художнього процесу, еволюції стилів і систематизації мистецького матеріалу. Становлення наукової методології історії мистецтва та поступова професійна спеціалізація мистецтвознавства.
Формування узагальнювальних моделей історії мистецтва у працях Карла Шнаазе, Франца Куглера та Антона Шпрінгера. Культурно-історична концепція Якоба Буркхардта: Ренесанс як самостійна історико-культурна епоха, нові принципи періодизації та визначення її стилістичних особливостей. Розвиток історії мистецтва кінця XIX століття у працях Ріхарда Мутера та Юліуса Майєра-Грефе, актуалізація проблем сучасного мистецтва та переосмислення принципів його історичної інтерпретації.

Тема 8. Історико-культурна школа мистецтвознавства. Формування нових методів дослідження мистецтва.

Історико-культурний підхід у мистецтвознавстві XIX століття. Іполіт Тен та його детерміністична концепція мистецтва: «раса», «середовище» і «момент» як чинники формування художнього явища. Твір мистецтва як культурно-історичний документ епохи.

Оновлення методології мистецтвознавства другої половини XIX століття: перехід від теорії наслідування до теорії вираження, запровадження філологічних принципів аналізу та формування стандартів роботи з архівними джерелами.

Диференціація методів мистецтвознавчого дослідження: іконографічний, філософсько-історичний, емпірично-описовий, іконографічно-філологічний та біографічний підходи. Розвиток атрибуційного методу Джованні Мореллі та формування принципів наукової атрибуції творів мистецтва.

Тема 9. Художня критика XIX ст.

Розвиток художньої критики у Франції XIX століття. Осмислення актуального художнього процесу у працях Оноре де Бальзака та Жюля-Франсуа Шанфлері. Концепція «мистецтва для мистецтва» Теофіля Готьє та утвердження принципу автономії художньої творчості. Салонна критика Шарля Бодлера: проблеми сучасності, художньої новизни та взаємодії мистецтва з культурним середовищем. Критична, колекціонерська й

дослідницька діяльність братів Гонкур та її вплив на формування мистецьких смаків епохи.

Англійська художня критика XIX століття. Естетична концепція Джона Раскіна та «Сучасні живописці». Розуміння мистецтва як моральної, пізнавальної та суспільно значущої практики. Раскін як інтерпретатор творчості Вільяма Тернера та теоретик прерафаелітського руху. Релятивні принципи Волтера Патера.

Модуль 2. 6 семестр

Змістовий модуль 4. Розвиток західноєвропейського мистецтвознавства кінця XIX–XX ст.

Тема 10. Формальна школа мистецтвознавства.

Формальна школа мистецтвознавства та становлення формально-стилістичного методу. Адольф фон Гільдебрандт і «Проблема форми в образотворчому мистецтві»: форма, просторова організація та візуальна цілісність художнього образу. Психологічні аспекти зорового сприйняття. Конрад Фідлер та концепція автономії мистецтва, проблема художнього перетворення дійсності.

Генріх Вьолфлін і формування системного формального аналізу. Концепція «історії мистецтва без імен» та розуміння стилю як історично зумовленої системи візуального бачення. Праці «Ренесанс і бароко», «Основні поняття історії мистецтва», «Італія та німецьке відчуття форми». Дихотомічна модель аналізу стилю та її значення для розвитку методології мистецтвознавства.

Тема 11. Віденська школа мистецтвознавства.

Віденська школа мистецтвознавства та передумови її формування. Франц Вікгоф як представник першої Віденської школи.

Алоїз Рігль і розвиток формально-стилістичного аналізу. Праці «Питання стилю», «Пізньоримська художня індустрія», «Голландський груповий портрет». Категорії гаптичного й оптичного сприйняття. Концепція «художньої волі» (Kunstwollen) та утвердження принципу історичної відносності художніх форм.

Макс Дворжак і концепція «історії мистецтва як історії духу». Неогегельянські засади його методології та переосмислення історико-культурного підходу. Інтерпретація готичного мистецтва та розуміння художнього процесу у взаємозв’язку з духовною, релігійною й філософською культурою епохи.

Тема 12. Метод іконології у вивченні пам’яток мистецтва.

Іконологія як метод синтезу формального та історико-культурного підходів до інтерпретації мистецтва. Філософські й психологічні передумови становлення іконологічного методу та походження терміна.

Абі Варбург і концепція мистецтва як складової культурної історії. Подолання уявлення про автономність художніх явищ, дослідження трансформації античних образів і символів у європейській культурі. «Атлас

Мнемозіни» як проєкт візуального дослідження культурної пам’яті та міграції образів.

Ервін Панофський і систематизація іконологічного методу під впливом ідей Варбурга та Ернста Кассірера. «Ідея» та «Перспектива як символічна форма». Трирівнева модель інтерпретації твору: доіконографічний опис, іконографічний аналіз та іконологічна інтерпретація. Співвідношення візуального образу, тексту й культурного контексту в методології Панофського.

Тема 13. Психоаналіз у інтерпретації художньої творчості.

Психоаналітичні підходи до інтерпретації мистецтва. Зигмунд Фрейд: несвідоме, сублімація та компенсаторна функція художньої творчості. Аналітична психологія Карла Густава Юнга: «колективне несвідоме», архетипи та митець як медіатор універсальних психічних структур.

Рудольф Арнгайм і психологія візуального сприйняття. Праці «Мистецтво і візуальне сприйняття», «До психології мистецтва», «Візуальне мислення». Гештальт-принципи організації художньої форми, взаємозв’язок сприйняття, візуального мислення та стилю.

Розвиток і критичне переосмислення іконологічного методу в дослідженнях Ернста Гомбріха. Залучення психології сприйняття та гештальтпсихології до інтерпретації художнього образу. Ганс Зедльмайр і структурний аналіз мистецтва: «Мистецтво і істина», «Походження собору», «Втрата середини». Твір мистецтва як цілісна структура. Концепція кризи та дезінтеграції мистецтва модерної доби.

Тема 14. Дослідження масової культури. Соціологія мистецтва.

Філософське осмислення мистецтва в концепції Хосе Ортеги-і-Гассета. Протиставлення масової свідомості та елітарної художньої культури. «Дегуманізація мистецтва», «Бунт мас».

Соціологія мистецтва та критика масової культури. Франкфуртська школа: Теодор Адорно і Макс Хоркхаймер та концепція «культурної індустрії». Вальтер Беньямін і проблема трансформації статусу твору в умовах технічної відтворюваності. Герберт Маркузе: масова культура, стандартизація та критика «одновимірного» суспільства.

Соціально-історичний підхід до мистецтва в концепції Арнольда Хаузера. Взаємозв’язок художніх процесів із соціальною структурою, культурним середовищем та історичною динамікою суспільства.

Тема 15. Теорії та практики естетики модернізму.

Модернізм як комплекс художніх і теоретичних стратегій кінця XIX – першої половини XX століття. Принцип автономії мистецтва, переосмислення мімезису та утвердження художника як творця нової естетичної реальності. Маніфест як форма теоретичної репрезентації авангардних практик: футуризм, дадаїзм, сюрреалізм. Василь Кандинський і «Про духовне в мистецтві».

Теоретичні засади абстрактного мистецтва. Вільгельм Воррінгер та концепція «абстракції і вчування». Василь Кандинський про «велику

реалістику» та «велику абстракцію». Меєр Шапіро та критичне осмислення природи абстрактного мистецтва.

Мистецтвознавчий дискурс модернізму в міжвоєнний і повоєнний періоди та посилення ролі американської художньої сцени. Клемент Грінберг і формалістична концепція модерністського живопису. Гарольд Розенберг та теорія «живопису дії». Полеміка Грінберга і Розенберга щодо природи, форми та процесуальності сучасного мистецтва.

Тема 16. Постмодерністські тенденції розвитку західного мистецтвознавства другої половини XX ст.

Західне мистецтвознавство другої половини XX століття та становлення постмодерністських стратегій інтерпретації мистецтва. Деконструкція як метод критичного переосмислення художнього образу, авторства та механізмів формування значення. Жак Дерріда і «Правда в живописі»: проблеми меж художнього твору, репрезентації та співвідношення рисунка і кольору.

Норман Брайсон і семіотичний підхід до візуальної культури. «Зір і живопис. Логіка погляду»: критика традиційних моделей сприйняття та переосмислення реалізму в історії європейського мистецтва.

Трансформація принципів інтерпретації художнього твору в постструктуралістському та постмодерністському дискурсах. Вільям Дж. Т. Мітчел та «Іконологія: образ, текст, ідеологія»: взаємодія візуального і вербального, образу та ідеології. Концепція «смерті автора» Ролана Барта та зміщення уваги від авторського задуму до множинності інтерпретацій. Умберто Еко і концепція «відкритого твору» як моделі смислової незавершеності та активної ролі реципієнта.

Змістовий модуль 5. Історія українського мистецтвознавства

Тема 17. Становлення українського мистецтвознавства як науки на зламі XIX–XX ст.

Становлення українського мистецтвознавства як академічної дисципліни наприкінці XIX – на початку XX століття. Інституціалізація історії мистецтва в університетському середовищі та формування наукових осередків у Харкові, Києві й Одесі.

Харківський університет як один із центрів розвитку мистецтвознавчих і культурологічних студій. Заснування кафедри історії мистецтва (1863) та науково-педагогічна діяльність Олександра Потебні, Олександра Кірпічнікова, Єгора Рєдіна, Дмитра Багалія, Миколи Сумцова та інших дослідників. Формування університетської традиції вивчення історії мистецтва в Києві. Наукова діяльність Никодима Кондакова в Імператорському Новоросійському університеті та розвиток досліджень візантійського і давньоруського мистецтва.

Тема 18. Активізація вітчизняного мистецтвознавства у 1920-ті–1930-ті рр.

Інституціалізація українського мистецтвознавства у першій третині XX століття. Заснування Української академії мистецтв та Української академії

наук у Києві. Формування академічного мистецтвознавчого осередку при УАН під керівництвом Олекси Новицького. Перший мистецький з'їзд у Києві та роль Григорія Павлуцького у розвитку національного мистецтвознавчого дискурсу.

Наукова спадщина Дмитра Гордєєва та Стефана Таранушенка: дослідження українського й давньоруського мистецтва, регіональних художніх традицій та мистецьких процесів XIX–XX століть.

Українське мистецтвознавство радянського періоду: трансформація наукової методології під впливом ідеологічних доктрин. Ідеологізація мистецтвознавчого дискурсу та утвердження соціалістичного реалізму як нормативного методу радянського мистецтва.

Тема 19. Розвиток українського мистецтвознавства від другої половини XX ст.

Національний дискурс в українському мистецтвознавстві другої половини XX століття. Дослідження української художньої традиції у працях Платона Білецького: «Козак Мамай. Українська народна картина», «Українське мистецтво XVII–XVIII ст.», «Український портретний живопис XVII–XVIII ст. Проблеми становлення і розвитку». Наукова спадщина Григорія Логвина та осмислення української мистецької спадщини у праці «По Україні. Стародавні мистецькі пам'ятки». Національний аспект інтерпретації українського мистецтва у працях Святослава Гординського.

Формування системних історичних досліджень українського мистецтва та архітектури. Багатотомна «Історія українського мистецтва» та її критична рецепція Святославом Гординським. Дослідження архітектурної та образотворчої спадщини у працях Володимира Овсійчука, Григорія Логвина та Людмили Міляєвої. Проблеми періодизації, атрибуції та національної специфіки українського мистецтва.

Сучасне українське мистецтвознавство і художня критика: оновлення методологічних підходів, переосмислення національної мистецької спадщини та актуальних художніх процесів.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	пр.	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1.						
Змістовий модуль 1. Витоки мистецтвознавства.						
Тема 1. Вступ.		4	2			1
Тема 2. Ранні етапи формування мистецтвознавства.		6	4			10
Тема 3. Ренесансна мистецтвознавча думка.		4	4			9
Разом за змістовим модулем 1		**14**	**10**			**20**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	пр.	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 2. Шляхи розвитку мистецтвознавства Нового часу.						
Тема 4. Мистецтвознавство в естетичних системах бароко і класицизму.		2	4			6
Тема 5. Мистецтвознавство Просвітництва.		2	2			8
Тема 6. Розвиток уявлень про мистецтво в епоху романтизму.		4	4			8
Разом за змістовим модулем 2		**8**	**10**			**22**
Змістовий модуль 3. Становлення мистецтвознавства та художньої критики XIX ст.						
Тема 7. Становлення мистецтвознавства як університетської науки.		2	4			6
Тема 8. Історико-культурна школа мистецтвознавства. Формування нових методів дослідження мистецтва.		4	2			6
Тема 9. Художня критика XIX ст.		2	4			6
Разом за змістовим модулем 3		**8**	**10**			**18**
Всього годин	**120**	**30**	**30**			**60**
Модуль 2 **Змістовий модуль 4. Розвиток західноєвропейського мистецтвознавства кінця XIX–XX ст.**						
Тема 10. Формальна школа мистецтвознавства.		4	4			6
Тема 11. Віденська школа мистецтвознавства.		4	4			6
Тема 12. Метод іконології у вивченні пам’яток мистецтва.		4	4			6
Тема 13. Психоаналіз у інтерпретації художньої творчості.		2	2			8
Тема 14. Дослідження масової культури. Соціологія мистецтва.		2	4			8
Тема 15. Теорії та практики естетики модернізму.		6	8			4
Тема 16. Постмодерністські тенденції розвитку західного мистецтвознавства другої половини XX ст.		4	2			6
Разом за змістовим модулем 4		**26**	**28**			**44**
Змістовий модуль 5. Історія українського мистецтвознавства						
Тема 17. Становлення українського мистецтвознавства як науки на зламі XIX–XX ст.		2	**2**			4
Тема 18. Активізація вітчизняного мистецтвознавства у 1920-ті–1930-ті рр.		1	0			6
Тема 19. Розвиток українського мистецтвознавства від другої половини XX ст.		1	0			6
Разом за змістовим модулем 5		**4**	**2**			**16**
Всього годин	**120**	**30**	**30**			**60**
Всього годин за курс	**240**	**60**	**60**			**120**

6. Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин
Структура сучасного мистецтвознавства та основні напрями мистецтвознавчої діяльності	2
Античні та середньовічні концепції мистецтва і художнього образу**.** Порівняльний аналіз змісту поняття «мімезіс» у творах Платона та Аристотеля.	4
Мистецтвознавство Ренесансу. Зародження історії мистецтва.	4
Академічна теорія мистецтва XVII століття: художня норма, стиль та ієрархія жанрів**.**	4
Салонна критика та формування історичного підходу до мистецтва в добу Просвітництва	2
Філософія мистецтва романтизму: геній, творча свобода та історичність художньої форми	4
Позитивізм та становлення наукової історії мистецтва у XIX столітті	4
Методи мистецтвознавчого дослідження XIX століття: від історико-культурного аналізу до атрибуції	2
Художня критика XIX століття: інтерпретація актуального мистецького процесу	4
Формально-стилістичний метод: аналіз художньої форми за концепціями Гільдебрандта, Фідлера та Вьолфліна	4
Методологія Віденської школи: «художня воля», стиль та історична трансформація художньої форми	4
Іконографічний та іконологічний аналіз твору мистецтва: методи Варбурга і Панофського	4
Психоаналітична інтерпретація художнього образу	2
Мистецтво в соціокультурному просторі: масова культура, культурна індустрія та соціологія мистецтва	4
Теоретичні концепції модернізму: від авангардних маніфестів до американської художньої критики	8
Постмодерністські стратегії інтерпретації мистецтва: деконструкція, образ, текст і авторство	2
Українське мистецтвознавство XX століття	2
Всього	**60**

7. Теми семінарських занять

№ з/м	Назва теми	Кількість годин
1 з/м		

8. Самостійна робота

Назва теми	Кількість

	годин
Тема 1. Художня критика в структурі сучасного мистецтвознавства: функції, жанри та форми професійної комунікації.	1
Тема 2. Мистецтво в античній та середньовічній теоретичній думці: від мімезису до християнської концепції образу.	10
Тема 3. Митець і художня творчість у теоретичній спадщині Леонардо да Вінчі та Джорджо Вазарі.	9
Тема 4. Академічна доктрина класицизму: теорія мистецтва Нікола Пуссена, Андре Феліб'єна та Шарля Лебрена.	6
Тема 5. Античність як естетичний ідеал у концепціях Йоганна Йоахіма Вінкельмана та Готгольда Ефраїма Лессінга.	8
Тема 6. Романтична концепція митця і творчості у працях Вільгельма Вакенродера та Фрідріха Шлегеля.	8
Тема 7. Якоб Буркхардт і формування культурно-історичної концепції італійського Ренесансу.	6
Тема 8. Іпполіт Тен: твір мистецтва як продукт історичного і соціокультурного середовища.	6
Тема 9. Шарль Бодлер і Джон Раскін: дві моделі художньої критики XIX століття.	6
Тема 10. Генріх Вьолфлін: категорії формального аналізу та проблема історичної зміни стилю.	6
Тема 11. Алоїз Рігль: «художня воля» та історична відносність художньої форми.	6
Тема 12. Ервін Панофський: іконографічний та іконологічний рівні інтерпретації твору мистецтва.	6
Тема 13. Архетип і «колективне несвідоме» у концепції Карла Густава Юнга: можливості застосування в аналізі мистецтва.	8
Тема 14. Вальтер Беньямін і трансформація твору мистецтва в епоху технічного відтворення.	8
Тема 15. Теоретичні маніфести авангарду: футуризм, дадаїзм, сюрреалізм та абстракціонізм.	4
Тема 16. Автор, твір і реципієнт у постструктуралістській теорії: Ролан Барт та Умберто Еко.	6
Тема 17. Харківський осередок мистецтвознавства наприкінці XIX – на початку XX століття: інституції та персоналії.	4
Тема 18. Українське мистецтвознавство 1920–1930-х років: інституції, дослідницькі напрями та ідеологічні трансформації.	6
Тема 19. Національний дискурс в українському мистецтвознавстві другої половини XX століття: Платон Білецький, Григорій Логвин, Володимир Овсійчук.	6
Всього годин	**120**

9. Методи навчання

- Лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія.
- Демонстрація ілюстративного матеріалу, таблиць, схем.
- Аналіз конкретних літературних джерел, порівняння концепцій.
- Використання пройденого матеріалу при аналізі творів мистецтва чи мистецьких явищ.
- Виконання усних та письмових завдань, створення презентацій.
- Робота з фаховою літературою та електронними ресурсами.

10. Методи контролю

Самостійна робота, тести, усне опитування, доповідь на семінарі, створення презентацій, виконання письмових завдань, модульна контрольна робота.

11. Критерії оцінювання результатів навчання:

90–100 балів («відмінно» за національною шкалою, A – за шкалою ECTS) отримує здобувач/ка вищої освіти, який/яка у повному обсязі опанував/ла матеріал курсу, демонструє системне розуміння історії становлення та розвитку мистецтвознавчої думки і художньої критики, вільно орієнтується в основних теоретичних концепціях, методологічних школах, персоналіях і фахових джерелах. Здатний/а критично аналізувати та зіставляти різні підходи до вивчення мистецтва, аргументовано формулювати власні висновки, коректно використовувати професійну термінологію та застосовувати набуті знання для інтерпретації художніх явищ і творів мистецтва. Усі передбачені програмою завдання виконані своєчасно та на високому академічному рівні.

82–89 балів («добре» за національною шкалою, B – за шкалою ECTS) отримує здобувач/ка вищої освіти, який/яка добре опанував/ла матеріал курсу, розуміє основні етапи розвитку мистецтвознавства та художньої критики, орієнтується у провідних методологічних концепціях і працях дослідників. Уміє аналізувати та систематизувати навчальний матеріал, встановлювати зв’язки між теоретичними концепціями й художніми процесами, аргументувати власну позицію. Завдання виконані в повному обсязі, проте можуть містити окремі неточності, що не впливають на загальний рівень засвоєння матеріалу.

75–81 бал («добре» за національною шкалою, C – за шкалою ECTS) отримує здобувач/ка вищої освіти, який/яка загалом опанував/ла матеріал дисципліни, володіє основною фаховою термінологією та розуміє зміст ключових мистецтвознавчих концепцій. Здатний/а характеризувати основні напрями й методи дослідження мистецтва, однак допускає неточності у визначенні окремих понять, персоналій або теоретичних положень. Аналіз та узагальнення матеріалу переважно правильні, але не завжди достатньо самостійні, аргументовані та системні.

64–74 бали («задовільно» за національною шкалою, D – за шкалою ECTS) отримує здобувач/ка вищої освіти, який/яка засвоїв/ла основний матеріал дисципліни, але демонструє фрагментарне розуміння окремих тем і методологічних концепцій. Відтворює базові відомості про основні етапи розвитку мистецтвознавства, проте має труднощі з порівнянням теоретичних підходів, аналізом першоджерел та самостійним формулюванням висновків. У виконаних завданнях наявні змістові й термінологічні неточності.

60–63 бали («задовільно» за національною шкалою, E – за шкалою ECTS) отримує здобувач/ка вищої освіти, який/яка опанував/ла матеріал дисципліни на мінімально

достатньому рівні. Знання основних понять, персоналій і мистецтвознавчих концепцій мають фрагментарний характер. Здобувач/ка здатний/а відтворити основний фактичний матеріал, однак має труднощі з його систематизацією, критичним аналізом та застосуванням методологічних підходів до інтерпретації мистецтва. Передбачені програмою завдання виконані частково або містять суттєві недоліки.

30–59 балів («незадовільно» за національною шкалою, FX – за шкалою ECTS) отримує здобувач/ка вищої освіти, який/яка не опанував/ла значну частину матеріалу дисципліни, демонструє недостатнє знання основних етапів розвитку мистецтвознавства, ключових концепцій, методів і персоналій, припускається суттєвих фактичних і термінологічних помилок. Не здатний/а самостійно аналізувати та систематизувати навчальний матеріал або аргументовано застосовувати мистецтвознавчі підходи. Для досягнення програмних результатів навчання необхідне додаткове опрацювання матеріалу та повторне проходження підсумкового контролю.

0–29 балів («незадовільно» за національною шкалою, F – за шкалою ECTS) отримує здобувач/ка вищої освіти, який/яка не опанував/ла основного змісту дисципліни, не володіє базовою мистецтвознавчою термінологією, не орієнтується в основних теоретичних концепціях, методологічних напрямах і персоналіях та не виконав/ла передбачених програмою навчальних завдань. Рівень підготовки не забезпечує досягнення визначених програмних результатів навчання та потребує повторного вивчення дисципліни.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

<table>
<tr><td colspan="11">Поточне тестування та самостійна робота</td><td>Підсумковий контроль</td><td rowspan="3">Сума</td></tr>
<tr><td colspan="11">1 модуль</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="4">Змістовий модуль №1</td><td colspan="3">Змістовий модуль №2</td><td colspan="4">Змістовний модуль № 3</td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>СР</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td><td>Т9</td><td>СР</td><td>диф. залік</td><td rowspan="2">100</td></tr>
<tr><td>0-5</td><td>0-10</td><td>0-10</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-10</td><td>0-10</td><td>0-10</td><td>0-10</td><td>0-10</td><td>0-5</td><td>0 –10</td></tr>
<tr><td colspan="11">Поточне тестування та самостійна робота</td><td></td><td rowspan="3">Сума</td></tr>
<tr><td colspan="11">2 модуль</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="7">Змістовий модуль №4</td><td colspan="4">Змістовий модуль №5</td><td></td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>СР</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td><td>Т9</td><td>Т10</td><td>СР</td><td>іспит</td><td rowspan="2">100</td></tr>
<tr><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-10</td><td>0-10</td><td>0-10</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0-10</td><td>0-5</td><td>0-5</td><td>0–20</td></tr>
</table>

Шкала оцінювання

<table>
<tr><td rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</td><td rowspan="2">Оцінка ECTS</td><td colspan="2">Оцінка за національною шкалою</td></tr>
<tr><td>для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики</td><td>для заліку</td></tr>
<tr><td>90 – 100</td><td>A</td><td>відмінно</td><td rowspan="5">зараховано</td></tr>
<tr><td>82-89</td><td>B</td><td rowspan="2">добре</td></tr>
<tr><td>75-81</td><td>C</td></tr>
<tr><td>64-74</td><td>D</td><td rowspan="2">задовільно</td></tr>
<tr><td>60-63</td><td>E</td></tr>
<tr><td>35-59</td><td>FX</td><td>незадовільно з можливістю повторного складання</td><td>не зараховано з можливістю повторного складання</td></tr>
<tr><td>1-34</td><td>F</td><td>незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни</td><td>не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни</td></tr>
</table>

13. Методичне забезпечення

1. Білик А., Думасенко С. Мистецтвознавство ХХ ст. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017.

2. Антонович, Є., і І. Удріс. Українське мистецтвознавство кінця XIX – початку XX століття: дослідження національних форм вітчизняного образотворчого мистецтва. Видавничий дім, 2015.

3. Побожій С.І. З історії українського мистецтвознавства: збірник статей. Київ: Університетська книга, 2014.

4. Bazin G. Histoire de l'histoire de l'art : de Vasari à nos jours. Paris : Albin Michel, 1986. 652 p

14. Рекомендована література

Основна:

1. Антонович, Є., і І. Удріс. Українське мистецтвознавство кінця XIX – початку XX століття: дослідження національних форм вітчизняного образотворчого мистецтва. Видавничий дім, 2015.
2. Арістотель. Поетика. Київ: «Мистецтво», 1967.
3. Білик А., Думасенко С. Мистецтвознавство ХХ ст. Херсон: ОЛДІПЛЮС, 2017.
4. Голод І. Мистецтвознавство у національній освіті України. Мистецька школа в системі національної освіти України : навч.-метод. посібник. Львів: Брати Сиротинські і К, 1999.С. 15-25.
5. Диса К. Іконографічний/іконологічний метод інтерпретації візуальних джерел у курсі «Історія повсякденного життя у ранньомодерній Європі». *Docendo discimus – Навчаючи вчимося: (методологія нових ділянок історичного знання та її впровадження у навчальні практики)* : зб. наук. пр. Київ : Дух і Літера, 2020. С. 55–72.
6. Дідро Д. Парадокс про актора. Київ: «Мистецтво», 1966.
7. Еко У. Середньовіччя. Варвари. Християни. Мусульмани. Київ: Фоліо, 2018.
8. Іваненко, С. Українське мистецтво в дослідженнях представників харківської мистецтвознавчої школи першої третини ХХ століття. 2018. http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/2435.
9. Кара-Васильєва Т. В. Сучасне українське мистецтвознавство: новий погляд, переосмислення та наукова координація. *Вісник Національної академії наук України*. 2012. № 10. С. 60–63.
10. Кислюк К. В. Історіософія в українській культурі: від концепту до концепції. Х.: ХДАК, 2008.288 с.
11. Криволапов М. Про мистецтво та художню критику України XX століття: Вибрані статті різних років. Київ: А+С, 2006.
12. Матоліч І. Проблематика сучасного мистецтвознавства України. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2017. Вип. № 34. С. 41-50.

13. Матоліч, І. З історії українського мистецтвознавства: становлення, провідні особистості, наукові установи, навчальні заклади, сучасні проблеми: монографія. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2023.
14. Новицька О. Українське радянське мистецтвознавство як частина тоталітарної культури. *Вісник ЛНАМ*. Вип. 22. Львів: ЛНАМ, 2011. С. 183–196.
15. Озірна О.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД У ДОСЛІДЖЕННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА У 1917–1930 РОКАХ. Диссертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. НАОМА, 2026. – 244 с.
16. Петрова О.М. Мистецтвознавчі рефлексії. Історія, теорія та критика образотворчого мистецтва 70-х років XX століття – початку XXI століття: Збірка статей. Київ: «КМ Академія»,2004. –400 с.
17. Платон. Діалоги. Київ: «Основи», 1999.
18. Побожій С.І. З історії українського мистецтвознавства: збірник статей. Київ:Університетська книга, 2014.
19. Ріпко О. У пошуках страченого минулого: Ретроспектива мистецької культури Львова XX століття. Львів, 1996.
20. Савицька Л. Художня критика в Україні Друга половина XIX – початок XX ст.: Хрестоматія: Навчальний посібник. Київ: 2001.
21. Телячий Ю. В. Активізація українського мистецтвознавства як складової культуротворчого процесу революційної доби (1917–1921 рр.). *Актуальні питання мистецької педагогіки*. 2016. Вип. 5. С. 111–120.
22. Шмит Ф. Проблемы методологии искусствознания. Львів: 1926.
23. Bazin G. Histoire de l'histoire de l'art : de Vasari à nos jours. Paris : Albin Michel, 1986. 652 p.
24. Panofsky, Erwin. Idea: A Concept in Art Theory. 1968.
25. The Art of Art History: a Critical Anthology. Donald Preziosi, ed. Oxford: Oxford University Press, 1998.
26. Winkelmann, J. Reflections on the Imitation of Greek Works in Painting and Skulpture. Chicago, 1987.
27. Wölfflin H. Principles of Art History: The Problem of the Development of Style in Later Art. NY: Dover Publications. 1950.
28. Wölfflin, Heinrich. Classic Art: An Introduction To The Italian Renaissance. London, 1899, 1952, 1953, 1961, 1980, 1994.
29. Wölfflin, Heinrich. Renaissance und Barock. London, 1888, 1908, 2016.

Допоміжна:

1. Адорно Т. Теорія естетики. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002.

2. Артюх В. В. Про деякі джерела походження поняття «аура» у Вальтера Беньяміна. *Наукові записки НаУКМА. Серія: Теорія та історія культури*. 2010. Т. 101. С. 15–19.
3. Бергер, Джон. Мистецтво бачити / пер. з англ. Київ, 2020.
4. Боришполь Г. І. Архетипні образи української традиційної культури як фактор міфодизайну соціокультурного простору України першої чверті XXI століття. Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної онлайн конференції: «Українське мистецтвознавство та культурологія: виклики XXI століття», 10 грудня 2024 року/ ПЗВО «Київський міжнародний університет». К.: КиМУ, 2024. С. 7-10.
5. Булавіна Н. Мистецька критика в сучасних реаліях, або голос позбавлених голосу. Сучасне мистецво :наук. зб. К. : Фенікс, 2008.Вип. V. С. 175-181.
6. Вазарі Дж. Життєписи найславетніших живописців, скульпторів та архітекторів. Київ: «Мистецтво», 1970.
7. Вальтер Беньямін. Мистецький твір в епоху його технічної відтворюваності. URL**:** https://www.youtube.com/watch?v=E7-yGzdIQdc **.**
8. Гординський Святослав- митець- поет- перекладач, мистецтвознавець: Статті з мистецтва і літератури, інтерв'ю, листи, сатира, поради, критика. Детройт, 1990.
9. Енциклопедія українознавства. За ред. проф. В.Кубійовича. Наукове Товариство ім. Т. Шевченка . Перевидання в Україні. Т.1-10. Львів, 1993 – 2000.
10. Зонтаґ С. «Проти інтерпретації» та інші есе. Львів, 2006.
11. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва : українська теоретична думка XX століття. Антологія. Частина перша / Упорядник Р.М.Яців. Львів, 2012.
12. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва : українська теоретична думка XX століття. Антологія. Частина друга / Упорядник Р.М.Яців. Львів, 2012.
13. Історія українського мистецтва: В 6 т. Т. 5. Київ, 1967.
14. Коваль О. Інтерпретаційне мистецтвознавство С. Даніеля. Лекція мистецтвознавця Олега Коваля. URL: https://www.youtube.com/watch?v=RH8JHbI9Sr4 .
15. Кондрацька Л. Художній метамодернізм: від експансії мертвого – до дихання живого. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*. 2018. № 1 (вип. 38). С. 132–141.
16. Коннов О. Історична динаміка художнього стилю. Київ, 2015.
17. Мистецтво української діаспори. Повернуті імена / Редкол. О.Федорук (голов. Ред.) та ін. Київ, 1999.
18. Опанасюк О. Художній образ: структурна феноменологія і типологія форм. Дрогобич, 2004.
19. Попович М. Нарис історії культури України. Київ, 1998.

20. Пучков, А. Між навігаційними щоглами: профілі українських мистецтвознавців: архітектура і візуальне мистетцтво. Дух і Літера, 2018.
21. Ракітін В.І. Мистецтво бачити. Київ, 1973. М.,
22. Семашко О. Соціологія мистецтва: навчальний посібник. Київ, 2003.
23. Сидоренко І. Краса, символізм та алегоризм у середньовічній естетиці. *Науковий Вісник НУБІП України* (серія «Гуманітарні студії»), вип. 246, 2016.
24. Сітченко К. Калокагатія як символ довершеності античної людини та її тлумачення в сучасній культурі. *Культура України*, вип. 53, 2016.
25. Сторі Дж. Теорія культури та масова культура. Київ, 2005.
26. Arhneim R. Art and Visual Perception. Berkley: University of Califonia Press, 1974
27. Arnheim, Rudolf: Art and Visual Perception: A Psychology of the Creative Eye. Berkeley and Los Angeles. 1954, 1974.
28. Arnold, Dana. A short Book about Art. London, 2015.
29. Bakos J. The Vienna School's Views of the Structure of the Art Historical Process. Akten des XXV. Internationalen Kongress für Kunstgeschichte. Vienna, 1983. – pp. 117–22. Cantor Norman F. Inventing the Middle Ages: the Lives, Works, and Ideas of the Great Medievalists of the Twentieth Century. New York: W. Morrow, 1991.
30. Bazin G. Histoire de l'histoire de l'art : de Vasari à nos jours. Paris : Albin Michel, 1986. 652 p.
31. Gombrich E.H. The Story of Art. NY : Phaidon Press.1995.
32. Karlholm, Dan. Art of Illusion: the Representation of Art History in Nineteenth-century Germany and Beyond. New York: Peter Lang, 2004.
33. Kleinbauer, W. Eugene. Modern Perspectives in Western Art History: An Anthology of 20th-Century Writings on the Visual Arts. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1971.
34. Minor, Vernon Hyde. Art History's History. Englewood Cliffs, NJ: PrenticeHall ; New York: Abrams, 1994.
35. Panofsky, Erwin. Idea: A Concept in Art Theory. 1968.
36. Panofsky, Erwin. L'oeuvre d'art et ses significations: Essais sur les "arts visuels". Paris. 1969.
37. Panofsky, Erwin. Perspective as Symbolic Form. New York, 1927, 1997
38. Podro, Michael. The Critical Historians of Art. New Haven: Yale University Press, 1982.
39. Podro, Michael. The Manifold in Perception: Theories of Art from Kant to Hildebrand. New York: Oxford University Press, 1972.
40. Research Guide to the History of Western Art. Chicago: American Library Association, 1982.